

Les Kellys,

COL·LECTIU EN LLUITA
PELS DRETS DE LES DONES

Sensibilització

**Mallorca
té nom
de dona**

Gràcies per tot, Kellys!

Tenim moltes coses per agrair a les Kellys. Hi ha qui ha dit que són les mares del turisme, en contraposició als que parlen dels pares del turisme, en referència a uns pocs homes que han tirat endavant cadenes hoteleres ara conegudes a tot el món. Però elles han estat imprescindibles perquè funcioni el motor de l'economia de Mallorca. Sense la feina de les cambreres de pis, els hotels no haurien funcionat.

Durant el darrer any, el Consell de Mallorca ha cercat i ha homenatjat les dones que fa més de 60 anys es convertiren en collidores d'oliva de la Serra. Una feina abnegada, sacrificada i feminitzada, com és la de les cambreres de pis. El paral·lelisme entre aquestes dues realitats és ben clar.

Però les Kellys han dit prou. No més treball en condicions precàries. Prou de no reconèixer les malalties que patien a conseqüència del desgast físic de tants anys. La determinació que les caracteritza ha permès que les seves demandes no hagin quedat en no-res. Han aconseguit que la Llei de turisme actual dignifiqui les seves condicions laborals. El Ministeri de Treball ha inclòs les malalties de les cambreres de pis a braços i mans com a malalties professionals.

El reconeixement i el respecte social envers les Kellys ha crescut. Palma les ha dedicat un parc, que rep el seu nom.

La seva lluita és un referent per a totes les dones treballadores i per a qualsevol col·lectiu que estigui patint unes condicions injustes en l'àmbit laboral. Tot el que s'ha avançat és mèrit d'elles, d'aquestes dones fortes i valentes. El nou conveni d'hoteleria de Balears també beneficia les Kellys.

El còmic que teniu a les mans és una aportació modesta que feim des del Consell de Mallorca, per contribuir a recordar i enaltir la feina de les cambreres de pis. L'hem feta des de la Direcció Insular d'Igualtat i Diversitat, amb les artistes Blanca Jaume i Laura Marte. Gràcies a la seva feina, volem que més gent pugui conèixer la història de les Kellys, de les quals hem d'aprendre molt.

Catalina Cladera i Crespí

Presidenta del Consell de Mallorca

Visca la lluita de les Kellys!

Ens fa especial il·lusió aquest còmic de les Kellys i pensam que gairebé no necessita presentació, que tothom sap qui són les Kellys. Però és cert que pot ser encara ens cal fer una passa més i acostar-les a tothom. Per això, aquest còmic, que, a més, té la intenció de retre un homenatge a aquestes dones i reconèixer la lluita per la dignitat en el seu treball tan present en la nostra vida, en la nostra quotidianitat.

Les que fan els hotels nets, les cambreres de pisos, som nosaltres mateixes, les nostres mares, les nostres ties, les nostres padrines i les nostres veïnes.

Són moltes dones de Mallorca, moltes dones vingudes de diferents indrets de l'Estat i d'altres països, que han aixecat la indústria turística, en la qual han estat i són cabdals.

Les Kellys no són només les dones que fan nets hotels, sinó que són les que lluiten per la pròpia dignitat, són les que lluiten per tenir reconeguts els seus drets laborals, les que diuen que no podem quedar enrere, les que assenyalen la classe empresarial, sindical i política per reclamar-los que no mirin a una altra banda i se n'adonin que, sense cambreres de pisos, no hi ha hotel.

Si el sindicat no lluita per elles, no és un sindicat de classe. I, si no es milloren les condicions laborals de les dones, les polítiques d'igualtat i del benestar no són polítiques feministes.

Per això, cal transmetre un agraïment sincer a les Kellys, perquè la seva lluita no només millora les seves condicions laborals, sinó que millora la vida i la dignitat de totes.

Gràcies a totes les persones que han col·laborat amb les Kellys per fer visible la seva lluita i gràcies especialment a Laura Marte, que fa anys que col·labora amb elles des de l'art i que ha fet el guió d'aquest còmic, i a Blanca Jaume, per dibuixar-nos aquesta lluita.

Amb les Kellys, amb totes, visca, visca, visca la lluita feminista!

Rosa Cursach Salas

Directora insular d'Igualtat i Diversitat

Les Kellys,

COL·LECTIU EN LLUITA
PELS DRETS DE LES DONES

Sensibilització

**Mallorca
té nom
de dona**

Mallorca, als anys 70

L'illa és plena de turistes que gaudeixen de les vacances en un paisatge idíl·lic, amb un temps formidable per passar els mesos d'estiu lluny del seu país.

¡Eva María se fue buscando el sol en la playa...!

Sun, sea and sand!

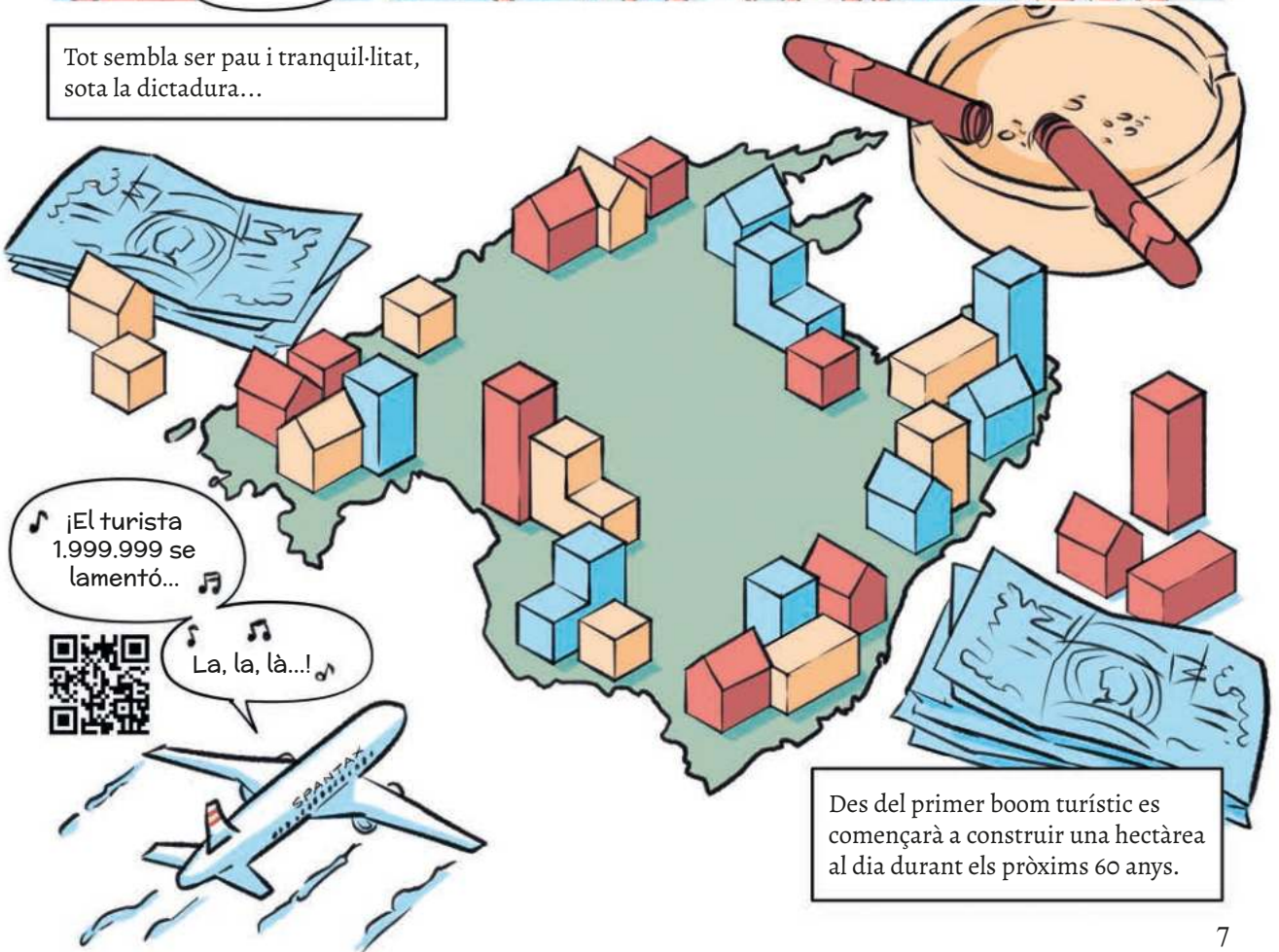
¡Toros!

¡Sangría!

¡Fiesta!

Tot sembla ser pau i tranquil·litat, sota la dictadura...

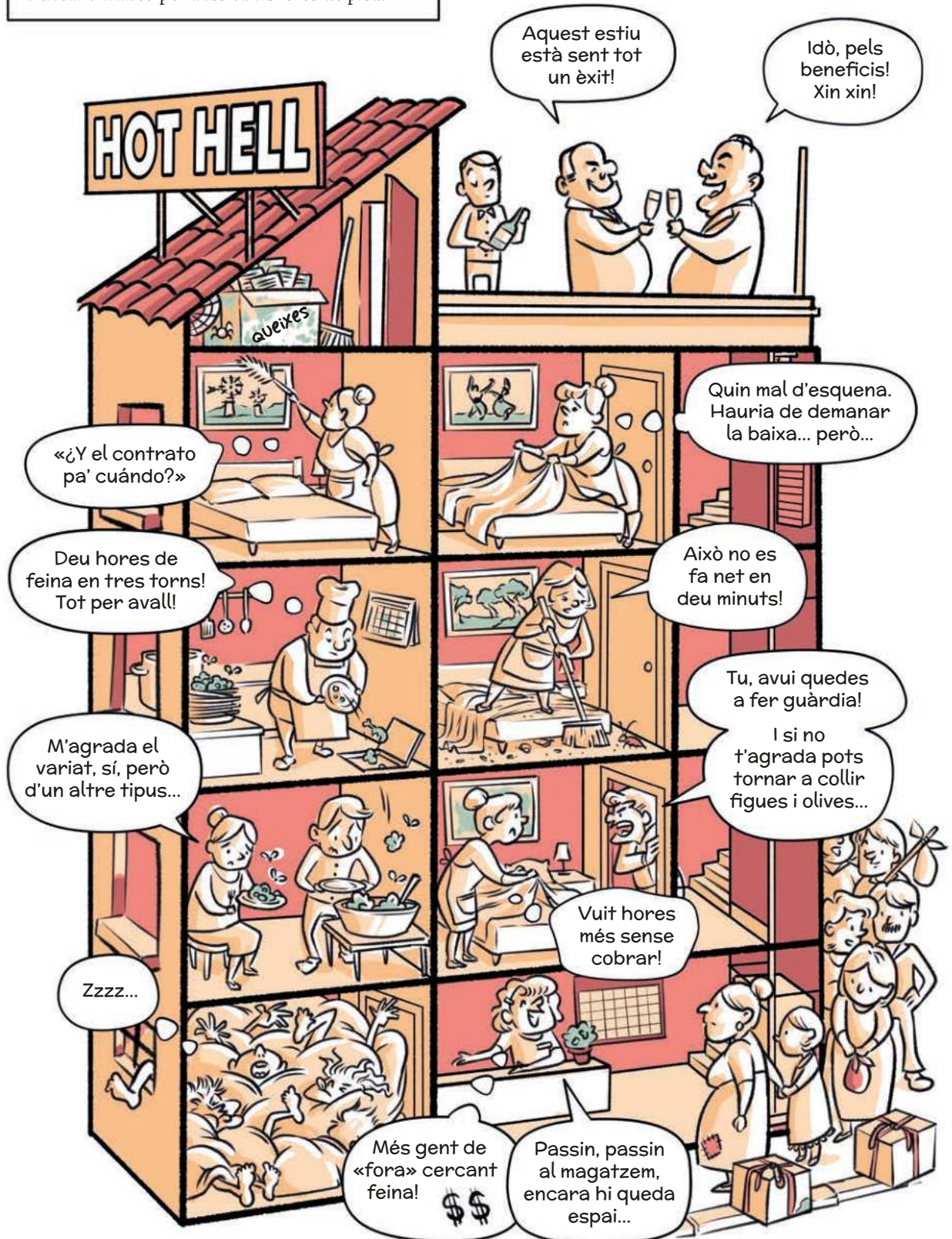
¡El turista 1.999.999 se lamentó...

La, la, là...!

Des del primer boom turístic es començarà a construir una hectàrea al dia durant els pròxims 60 anys.

Però, al paradís, no eren tot flors i violes per als treballadors i les treballadores d'hostaleria, i encara manco per a les cambreres de pis...

En Junio de este año se cobraba:

Pisos	
Limpiadora:	5.500,- Pts.
Camareras piso:	6.100,- "
Subgobernanta:	9.100,- "
Gobernanta:	12.100,- "

Cocina	
Friogaplatos	6.000,- "
Pinches.....	6.500,- "
Jefes partidas:	14.000,- "
Chef:	30.000,- "

más comi:

Comedor-

Pasavinos:	6.100,- Pts.
Ayudante comedor	7.100,- "
Sub-camareros:	8.500,- "
Camareros:	10.600,- "
Jefes Sector:	12.100,- "
Mâitre:	24.000,- "

comisiones

No era el mateix ser cambrer que camblera de pisos. Tots tenien uns salaris i condicions laborals diferents.

Júlia i Maria són elegides per ser enllaç jurat, l'equivalent avui a delegada sindical. Maria també és designada com a representant de les cambreres de balears.

A poc a poc vàrem anar creant un ambient d'amistat i companyonia entre les cambreres de pisos i el personal d'altres departaments. Per això, procuràvem canviar dies lliures i coincidir per anar d'excursió, o fer una festeta. Ens organitzàrem per poder crear un front comú des de baix per reivindicar els drets de les treballadores.

Roba de treball de cotó en lloc de tergal.

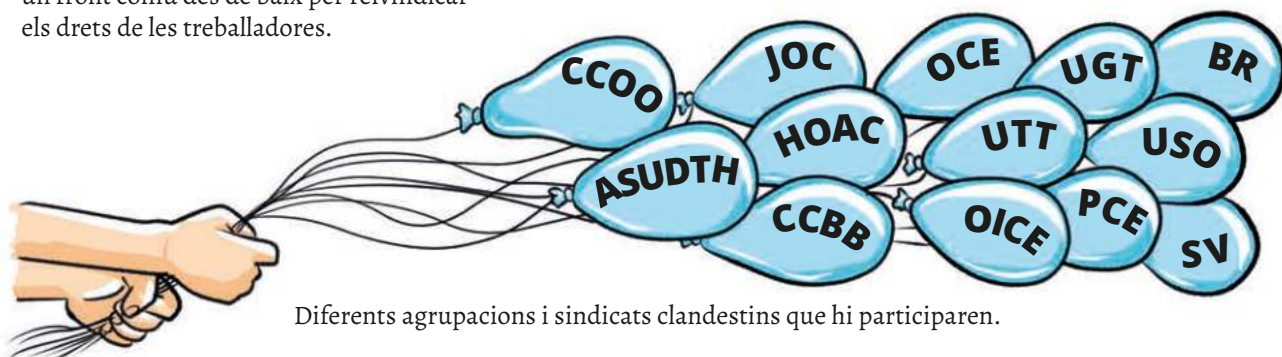
I que sigui de franc!

Dos torns de menjador i no tres!

Vuit hores de feina, nou és massa!

Quan una dutxa funciona al nostre bany, és una festa!

Més espai per dormir!

Diferents agrupacions i sindicats clandestins que hi participaren.

Durant la dictadura estava prohibit reunir-se, així doncs ens trobàvem als pinars del castell de Bellver, de manera clandestina, amb companys i companyes, per compartir temes laborals i polítics que ens interessaven.

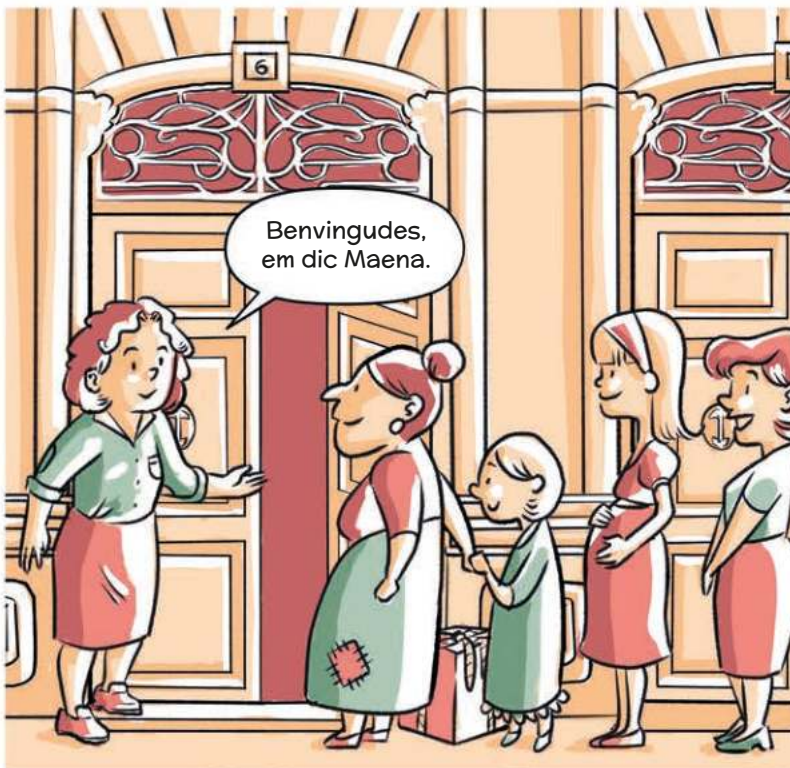
Sindicat lliure, autònom i democràtic!

I independent de l'empresa i del Govern!

Paga extra de Nadal!

Davant la negativa de l'empresa, què us sembla fer una vaga de baix rendiment?

Ara xerrem de futbol, pot ser que que ens espí la policia social.

Benvingudes, em dic Maena.

LEGISLACIÓ LABORAL D'HOSTALERIA

Mar Sis (C/ del Mar, 6. Palma), des d'un compromís cristià, al principi va ser un espai per a dones que venien de fora vila o que estudiaven a Palma. Després, se'n canvià la proritat per allotjar-hi cambres de pis.

A més, s'hi feien cursets, tertúlies amb advocats laboralistes. Funcionava com un lloc de trobada clandestí.

Any 1973. Vaga de baix rendiment, la primera organitzada per dones en el sector d'hostaleria a Mallorca. Es deixaren de netejar 5 habitacions diàries per cambrera de pis.

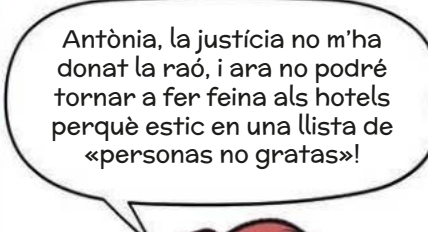
Fèiem de treballadores, mestresses de casa i mares de família, moltes vegades nombrosa, ja que els anticonceptius estaven prohibits.

Hi havia una diferència abismal entre el que cobraven els cambrers i les cambres. A més, no ens pagaven les guàrdies ni les hores extres.

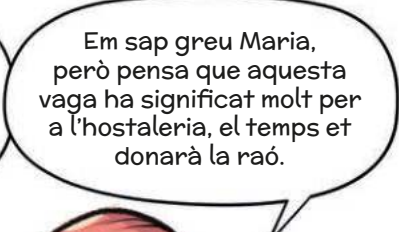
Davant d'aquesta injustícia passàrem a l'acció. Férem una vaga de baix rendiment, fent poques habitacions.

M'han acomiadat perquè me'n consideren la instigadora. I ara em duen a judici!

Antònia, la justícia no m'ha donat la raó, i ara no podré tornar a fer feina als hotels perquè estic en una llista de «personas no gratas»!

Em sap greu Maria, però pensa que aquesta vaga ha significat molt per a l'hostaleria, el temps et donarà la raó.

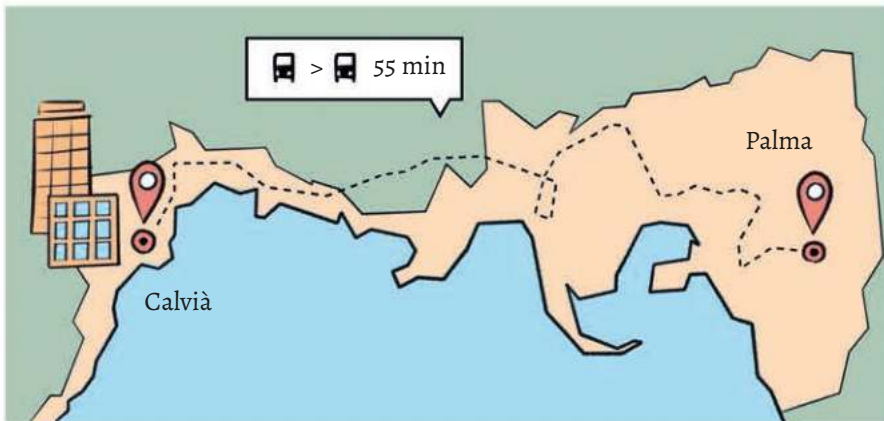
Sens dubte elles varen ser les primeres Kellys!

La vaga de baix rendiment va ser un cop molt fort per al sector, que es traduí entre 50 i 60 habitacions al dia sense fer. La clientela va haver de ser reallotjada en altres hotels. La vaga va durar 40 dies i la caixa va minvar en uns 2.000.000 de pessetes.

Anys 2014. (13.500.000 de turistes)

Un dia d'una cambrera de pisos durant els mesos d'estiu, sense cap dia lliure.

La governanta passa l'informe del dia.

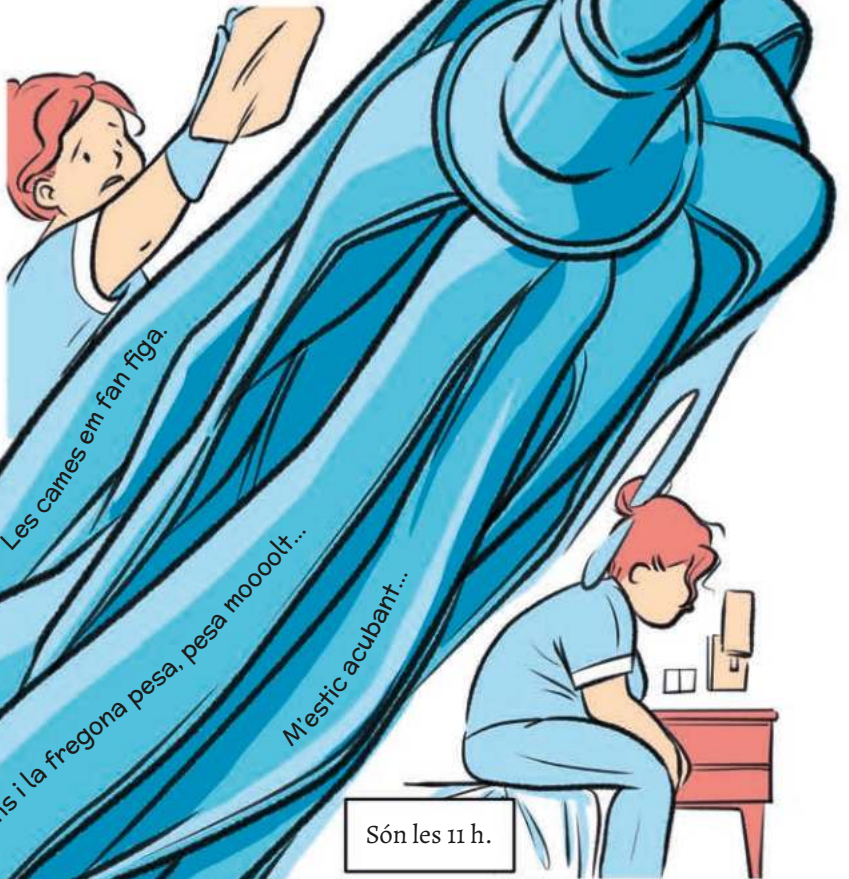

Em toca fer 22 habitacions més 5 sortides.

Començam la neteja de zones comuns: recepció, terrasses, menjador, vestíbul i el balconing.

A la quarta habitació ja no puc més. Amb aquesta calorada m'estic fonent.

Les carnes em fan figa.

El carro pesa més del normal.

Els pèls de la fregona se'm fan llargs, eterns i la fregona pesa, pesa mooolt...

M'estic acubant...

Són les 11 h.

Que no ho veus que no és hora de descansar!! Et falten més de la meitat d'habitacions! És per avui!!

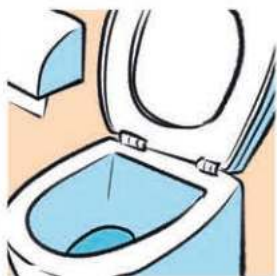
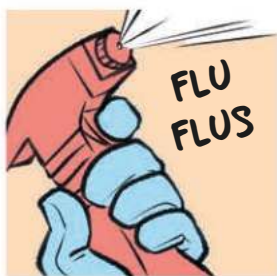
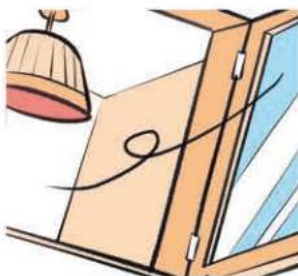
La rabiada em fa despertar, m'omple de forces i em dic a mi mateixa:

Em crida!!

A més que em deix l'esquena, els ossos, les visceres i l'ànima en aquesta feina per donar una bona imatge als turistes que venen a Mallorca...

...i, encara, em crida, i no puc dir res!

Ànims!! Tu sí que pots aguantar!

Dimoni de dutxa!!
I maleit el qui va inventar les mampares de vidre i totes les baranes cromades.

I maleïda la cal, que ho taca tot. No hi pot haver ni una taqueta, sinó em caurà un «paquet»!!

Xst!

Se'm posen els pèls drets. De vegades sent fantasmes, però ara no, és ella, la governanta.

Jes, t'he dut un refresc de fruites amb moltes vitamines, beu-te'l i et trobaràs millor

Aaaaah, quin espant!

La seva feina és pressionar-nos per justificar-ho a l'empresa.

En el fons és una bona dona. Ella era de les nostres i sap com patim...

però ara té un paper molt xerec, i me fa l'abús!!

Hauré d'insistir al director que necessitam contractar més cambres de pis

Aquest tipus de clients no els haurien d'allotjar més.

1	421	53	27	22
	Magalluf			
2	207	48	19	18
	Arenal			
3	332	45	16	12

Si hi hagués una puntuació de com deixen les habitacions, aquest parell encapçalarien el top-ten.

Quan alguna es veu molt apurada durant la jornada, tenim un codi verbal per saber si necessita ajuda.

Nenaaaa!

Vaaaa!

Arriba na Mercedes, ja li queden pocs anys per jubilar-se, i ja fa estona que hagués penjat el davantal. És molt tossuda, per això aguanta, i perquè no li donen la baixa, clar.

Els nostres comptes sí que queden a zero, ara els dels de dalt... ja no en poden tenir més zeros... ha, ha, ha!

(Un carro de neteja pesa 90 quilos.)

«Vamos nenas», deixem aquesta habitació ben guapa i digna, com la nostra feina.

Sí, però el que no és digne és l'exploació que patim.

... Al diari xerren de nosaltres!! Mirau!

Entra na Isa...

Què?

...

A mem...

EL PAÍS

30 JUL 2014 - 09:49

Las que limpian los hoteles

Por Ernest Cañada, coordinador de Alba Sud

El trabajo de las camareras de piso es **esencial** para el funcionamiento del sector turístico. Pero es muy poco lo que los huéspedes de los hoteles saben de ellas. Como mucho se saludan al cruzarse en los pasillos. Tampoco el gran público es consciente de la dureza de su trabajo, y de que tras 20 ó 25 años de profesión es difícil encontrar a una de ellas que no padezca **fuertes dolores**, que no esté sometida a un estado de **estrés** grave o que no necesite medicarse a diario para poder aguantar su jornada laboral. Y sin embargo ésta es su vida cotidiana.

En el marco de la preparación de una campaña internacional sobre las condiciones laborales de las camareras de piso que impulsará la Rel-UITA visité recientemente Playa de Palma, Mallorca, para entrevistarme con trabajadoras de este sector. Con ellas a través de CCOO y UGT.

Playa de Palma es uno de los principales destinos turísticos en el Mediterráneo. Los hoteles, en temporada alta alojan a miles de turistas. Los alemanes, en especial, se suceden uno tras otro a lo largo de kilómetros. La concentración de trabajadores es también muy importante.

En los relatos sobre su trabajo las camareras de piso se quejan sobre todo de la carga de trabajo que soportan. Limpian de 18 a 24 habitaciones al día, aunque cuentan de hoteles donde el número es superior. También se ocupan de las zonas nobles, las áreas comunes que utilizan los huéspedes.

Dolores Ayas, de 57 años, trabaja para una de las principales cadenas hoteleras de Baleares. Dice que "lo más duro es mover las camas de madera, que son muy pesadas. **Cada día son 50 camas**. Y los colchones también pesan un muerto, es horroroso. Hay días que no puedo con mi alma". Otra trabajadora, Soledad Castro, que limpia 24 habitaciones al día, describe su trabajo como "AGOBIANTE".

No todas las habitaciones implican la misma dedicación: las salidas de los huéspedes obligan a hacer un trabajo más a fondo. Y como los turistas cada vez pasan menos días alojados se incrementa la frecuencia.

Ràpidament ens interessarem per la notícia i cercarem informació. El Facebook bullia de comentaris de cambres de pis de tot l'Estat que, com nosaltres, vivien situacions semblants, o pitjors!

Genera molta frustració no poder fer bé la feina que una té. I això provoca molta tensió.

Jo prenc pastilles per al reuma, antiinflamatoris i també per al cor, perquè vaig molt estressada.

A mí los doctores me han dicho que soy adicta a los medicamentos. Hasta parches de morfina me han puesto.

Jo l'espidifén per al mal i altres pastilles per a l'ansietat.

Cuando en la mañana te dan el parte de trabajo, te das de cabeza contra la pared.

Jo a les set del matí ja m'estic prenent la pastilla perquè em fa mal tot el cos.

Ens reunirem els primers pics a la plaça d'Espanya de Palma.

Tenemos 4 o 5 horas para hacer 20 habitaciones.

Cada día tenim 4 o 5 sortides, i això no hi ha qui ho aguanti.

És molt inspirador ser escoltades i poder xerrar les unes amb les altres de les coses que ens importen.

Quan començarem la feina era més lleugera. Però ara els ritmes han augmentat.

El temps està tot mesurat: 30' per sortida i 10' per habitació normal.

Pero si un día tienes que hacer más de cuatro salidas la teoría de la empresa ya no cuadra.

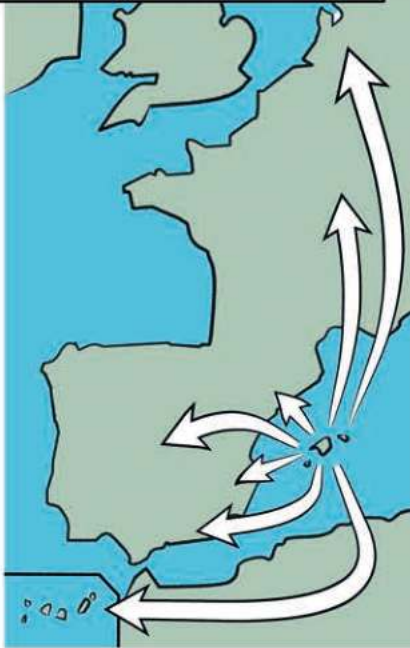
Es romp l'aïllament i la solitud entre nosaltres. Ara ens sentim fortes i unides, ens reconeixem com a col·lectiu, i analitzam el conflicte.

Els empresaris cada vegada exigeixen més!

Encara que els hotels estiguin plens, ens diuen que hi ha pèrdues, i sempre en volen més.

Es fixen uns doblers que han de guanyar a l'any i, si no hi arriben, tot són pèrdues.

Anys 2015. (11.600.000 turistes)

Anys 2016. (12.900.000 turistes)

Se signa el Conveni d'Hostaleria, pel qual les cambres de pis no poden ser externalitzades.

Sense externalització:
1.300 €

Amb externalització:
900 €

Les Illes Balears és l'única comunitat autònoma de l'Estat on NO s'externalitza el personal d'hostaleria.

Proposta no de Llei al Parlament (PNL) de les Illes Balears que insta al Govern central a canviar les condicions de les Kellys, en què 9 de cada 10 contractes són temporals. La PNL es va replicar adaptant-la a altres comunitats i parlaments autonòmics. També va anar al Parlament Europeu i al Congrés dels Diputats.

El 2017 es crea l'associació Kellys Unión Balears alhora que sorgeixen diferents associacions de Kellys arreu de l'Estat per establir un front comú amb les diferents especificitats de lluita de cada territori.

Anys 2017. (16.339.756 turistes) Però encara queda molt per reivindicar. Es fa la primera concentració de Kellys a la plaça d'Espanya de Palma.

La nova associació de Kellys coordinaren i concentraren més de 600 cambres de pis de Mallorca i incitaren que es fessin concentracions simultànies arreu de l'Estat.

Anys 2018. (16.583.654 turistes.)

A la fi es reconeixen la síndrome del túnel carpià, la bursitis i l'epicondilitis o «colze de tenista» com a malalties professionals.

Sí, però els problemes d'esquena i les varius han quedat fora del reconeixement.

Anys 2019. (16.453.636 turistes.) II Congrés Kellys Unió celebrat al Teatre Xesc Forteza de Palma. Som al segle XXI i trobam que JA ÉS HORA de fer justícia i que es tinguin en compte les noves malalties professionals.

Espatlla:
patologia tendinosa crònica de manegot dels rotatoris. Codi 2D0101.

Colze i avantbraç:
epicondilitis i epitrocleitis. Codi 2D0201.

Canell i mà:
tendinitis de l'abductor llarg i extensor curt del polze (T De Quervain) tenosinovitis estenosant digital. Síndrome del túnel carpià (Epígraf O2F0201)

Aquestes lesions no estan estipulades per Llei. Com que no estan publicades al BOE, les mútues no les reconeixen.

Les malalties professionals de les dones mai s'han catalogat pensant en nosaltres i estudiant les nostres característiques. Només s'han catalogat les malalties professionals dels homes i se'ns han aplicat a nosaltres.

Als cambrers de restauració sí se'ls han reconegut les varius com a malatia professional però NO a les cambreres de pisos.

Kellys Unió
TENERIFE

Kellys Unió
MÁLAGA

Kellys Unió
ASTURIAS

Kellys Unió
SEVILLA

Anys 2020. (3.071.906 turistes.) Pandèmia.

Necessit 2 anys per cotitzar-ne 1. No crec que arribi als 67.

Cal derogar la reforma laboral.

Xxxx! Que no sent res!

Ya harta del Erte.

Llei Kelly.

Amb totes les associacions de Kellys de l'Estat espanyol s'elabora el «Dosier de la Plataforma Estatal de Camareras de Pisos»

Anys 2021. (8.680.441 turistes.)

L'àmbit cultural es fa ressò dels problemes laborals que viuen les Kellys, plasmant-ho en documentals, dibuixos, art sonor, fotografia i teatre, entre d'altres.

Anys 2022. (13.700.000 turistes.)
300.000 llits elevables.

Però, també s'hauria de regular la càrrega laboral.

Aquests llits no produiran un increment energètic?

Esper que els llits funcionin i no tinguin obsolescència programada...

Parc de les Kellys.
Les Meravelles, s'Arenal.

Una passa cap a la visibilització i el reconeixement de la lluita de les cambreres de pis per dignificar la seva feina.

PARC DE LES
KELLYS

També una alerta a les condicions laborals.

Què queda per fer?

Si, amb 18 anys de feina, m'acomieden a preu de saldo als 51, on trob una feina? I com més va, pitjor!

Necessit dues vides per jubilar-me. Aquesta feina és estacional.

Fan falta mesures per poder arribar amb salut, física i mental, a la jubilació.

Quan vagis a un hotel,
tingues en compte:

A l'hora de valorar el servei,
les múltiples opressions que viuen
moltes dones treballadores.

Quan reserves pregunta per les
condicions de les treballadores.

Inclou comentaris
sobre la salut laboral.

Facilita la feina de les Kellys:
deixa les tovalloles brutes damunt
la pica, i l'habitació ordenada.

Empra les teves xarxes socials per
deixar-los un comentari amable.

Xerra amb elles
(«Hola, ets una Kelly!»)

Continuarà...

Edició: Consell de Mallorca

Direcció Insular d'Igualtat i Diversitat

Departament de Presidència

Assessorament lingüístic: Servei de Normalització Lingüística del Consell de Mallorca

Assessorament històric: Laura Marte

Guió: Laura Marte

Dibuix: Blanca Jaume

Impressió: Esment Impremta

Altres assessoraments històrics i agraïments:

Maria Bonnín, Antònia Andani, Sara del Mar García, Sílvia Contreras, Rosa Fiteni, Cristina Pérez, Maria Castanyer, Encarna Alique, Pere Josep Garcia, El Salto diario, El País, Ernest Cañada, Cristina de Los Stop, Divucsa Music, SA, Acción Obrera, *Publicación de la coordinadora de Comisiones Obreras de hostelería de Mallorca. N°1, 1973.*

DL PM: 00104-2023

© De l'edició: Consell de Mallorca

© Del guió: Laura Marte

© Del dibuix: Blanca Jaume

Llistat de la col·lecció Mallorca té nom de dona

1. Catalina Homar.

La veritable història d'una dona d'empenta
Flavia Gargiulo

2. Clara Hammerl.

Caminant per la igualtat
Nívola Uya

3. Margalida Jofre.

La dona que va rompre barreres
Alejo Mira

4. Sabateres.

L'empremta de les dones de la indústria del Raiguer
Enriqueta Llorca

5. Dorothea Bate.

La caçadora de fòssils que va descobrir el *Myotragus Balearicus*
Elisa Martínez

6. Perleres.

Dones de la indústria de la perla a Mallorca
Eva Barceló

7. Aurora Picornell.

Les bales no podran matar les idees
Beatriz Colom Poccoiro

8. Les Kellys.

Col·lectiu en lluita pels drets de les dones
Laura Marte i Blanca Jaume

